

**Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»
(ПУЕТ)**

**Білоруський торгово-економічний університет
споживчої кооперації (м. Гомель, Республіка Білорусь)**

**Самаркандський інститут економіки і сервісу
(м. Самарканд, Республіка Узбекистан)**

**ІНСТИТУЦІЙНИЙ РОЗВИТОК
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ:
НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА
У ГЛОБАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

**за матеріалами VIII Міжнародної науково-
практичної інтернет-конференції**

(м. Полтава, 27–28 квітня 2016 р.)

**ПОЛТАВА
ПУЕТ
2016**

УДК 330.342
ББК 65.01я431
I-71

*Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу
Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський
університет економіки і торгівлі» заборонено*

Головний редактор:

С. С. Ніколенко, д. е. н., професор, завідувач кафедри економічної теорії та прикладної економіки Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі».

Редакційна колегія:

О. В. Манжура, д. е. н., доцент кафедри економічної теорії та прикладної економіки Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»;

В. О. Шаповалов, к. е. н., доцент кафедри економічної теорії та прикладної економіки Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»;

К. С. Дзверіна, к. е. н., доцент кафедри економічної теорії та прикладної економіки Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі».

Рецензенти:

Н. С. Педченко, д. е. н., професор, директор Інституту економіки, управління та інформаційних технологій Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»;

Л. І. Яковенко, д. е. н., професор, завідувач кафедри політекономії Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

I-71 **Інституційний розвиток соціально-економічних систем: національна економіка у глобальному середовищі : збірник наукових праць за матеріалами VIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Полтава, 27–28 квітня 2016 р.). – Полтава : ПУЕТ, 2016. – 213 с.**

ISBN 978-966-184-235-8

У збірнику наукових праць розглянуто актуальні проблеми інституційного розвитку сучасних соціально-економічних систем, трансформації системи державного регулювання економіки, інституційних зрушень у механізмі функціонування ринкового господарства.

Збірник призначено для фахівців, викладачів, аспірантів, студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів, а також усіх, хто цікавиться проблемами інституційних трансформацій економічних систем.

УДК 330.342
ББК 65.01я431

*Матеріали друкуються в авторській редакції мовами оригіналів.
За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідають автори.*

© Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», 2016

ISBN 978-966-184-235-8

2. Кіндзерський Ю. Проблеми національної конкурентоспроможності та пріоритети конкурентної політики в Україні / Ю. Кіндзерський, Г. Паламарчук // Економіка України. – 2006. – № 8. – С. 19–28.
3. Удовик С. Л. Глобалізація: семиотические подходы / С. Л. Удовик. – Москва : Рефл-бук ; Київ : Ваклер, 2002. – 327 с.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

С. С. Ніколенко, д. е. н., професор;

Л. Л. Кушнір, к. е. н., доцент

*Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський
університет економіки і торгівлі», м. Полтава*

Система світового господарства почала формуватися на зламі XIX–XX ст. у результаті активізації міжнародної торгівлі та руху капіталу. Розділена бар'єрами державних кордонів на початку цього процесу, на даний момент вона функціонує в режимі реального часу як цілісна система планетарного масштабу, що включає 240 країн із загальним населенням 7,2 млрд жителів та виробляє сукупний ВВП на суму 73 трлн 870 млрд дол. США (2013) [4]. З 2-ї половини XX ст. у світовому господарстві намітилася стала тенденція до об'єднання національних економік у регіональні торговельно-економічні блоки. З ініціативи теоретиків, політиків та економістів-міжнародників ці об'єднувчі процеси стали йменувати «інтеграція». Отже, сучасній системі світового господарства властиві дві визначальні тенденції розвитку:

– по-перше, оформлення планетарної господарської системи (глобалізація);

– по-друге, оформлення регіональних торговельно-економічних блоків (інтеграція).

Важливу роль у дослідженні глобальних тенденцій розвитку світового господарства відіграли праці зарубіжних вчених І. Валерстайна, М. Кастельса, Дж. Стігліца, Ф. Фукуями, С. Хантінгтона. За висновками цих (та багатьох інших) науковців, тенденція глобалізації господарської діяльності пов'язана з впливом на неї НТП. Технічний прогрес створив засоби для подолання факторів часу і простору, зробивши реальною можливість функціо-

нування світового господарства як цілісної системи. Узагальнення досвіду наукового аналізу та прогнозу провідних науковців світу у галузі тенденцій розвитку світового господарства знайшло своє продовження у висновках вітчизняних фахівців-міжнародників.

Так, зокрема, колектив науковців під керівництвом М. Згуровського доводить, що для 1-ї половини XXI ст. першою та однією із найактуальніших загроз людству є тенденція до зменшення запасів органічних видів палива на тлі їх зростаючого споживання. Другою загрозою людству українські дослідники вважають загрозу порушення балансу між біологічними можливостями Землі та зростанням чисельності її населення. Третя загроза, на їх думку, полягає у наростаючій соціальній нерівності між людьми. Четвертою загрозою майбутньому людства є обмежений доступ до питної води [1, с. 16–20].

Утім, коло проблем, з якими зіштовхнулося людство, глобально охопивши Землю своєю господарською діяльністю, значно ширше: це зростання чисельності населення планети; наростання соціальної нерівності; збройні конфлікти; міжнародний тероризм і сепаратизм; посилення міграційного руху; погіршення стану довкілля; загроза кліматичних змін; дефіцит продовольства і питної води.

Основні тенденції світового господарського розвитку відбиваються на становищі національної економіки України, створюючи для неї серйозні загрози, та змушують шукати вигідні для себе сценарії подальшого розвитку в інтеграції з успішними та більш захищеними партнерами. Першою серед таких загроз є висока енергоємність вітчизняної економіки, що ставить на перше місце проблему її енергозабезпечення. Така особливість економіки України (на фоні завдань сталого економічного розвитку) потребує адекватної зовнішньоекономічної стратегії, яка має давати чітку відповідь на питання про її місце у міжнародному поділі праці та про вигоди й ризики, з якими зустрінеться Україна, реалізуючи свої інтеграційні наміри.

Вже нині зрозуміло, що шлях України до ЄС буде складним і тривалим. На цьому шляху країна має пройти через кілька послідовних етапів економічної інтеграції, які, за Б. Баласса, утворюють еволюційний ланцюг: зона вільної торгівлі – митний

союз – спільний ринок – економічний союз – повна інтеграція [3, с. 60–68].

Перші два етапи (зона вільної торгівлі і митний союз) являють собою торговельну інтеграцію. Вони полягають у послідовному розкритті внутрішнього ринку країни-новачка для доступу товарів із країн-членів зони вільної торгівлі та митного союзу. В умовах зони вільної торгівлі кожна з країн-членів зони проводить власну незалежну торговельну політику щодо третіх країн.

Наступні етапи регіональної економічної інтеграції (спільний ринок, економічний союз, повна інтеграція) виходять за рамки розгляду товарів і послуг і поширюються на фактори виробництва, тобто являють собою форми виробничої інтеграції. Така інтеграція створює умови для посилення інвестиційних та інноваційних процесів і набуття членами регіонального об'єднання нових конкурентних переваг.

Скасування обмежень на рух факторів виробництва (капіталу, робочої сили) у митному союзі перетворює його на спільний ринок. Вводяться загальні обмеження на рух виробничих факторів із третіх країн, посилюється координація економічної політики. При спільному ринку має місце лібералізація руху товарів і послуг, капіталу та робочої сили, відмова від дискримінаційних заходів, спрямованих проти імпорту країн-партнерів.

Економічний союз формується шляхом об'єднання та уніфікації всієї економічної надбудови країн-партнерів, що забезпечує функціонування спільного ринку. Характерною рисою економічного союзу є наявність наднаціональної управлінської структури, яка покликана виробляти узгоджену економічну політику союзу і запроваджувати її у практику. Вона створюється шляхом передачі їй частини функцій національних урядів та наділяється правом приймати рішення з важливих економічних питань союзу і нести за них відповідальність.

Схема еволюції етапів регіональної економічної інтеграції Б. Баласса знайшла підтвердження в історії становлення і розвитку Європейського Союзу, який пройшов шлях від зони вільної торгівлі (Європейське об'єднання вугілля і сталі, 1952) – до підписання угоди про Європейський Союз (Маастрихтський договір, 1992), відповідно до якої було інтегровано національні

фінансові системи країн ЄС та запроваджено єдину валюту. Саме Європа має найбагатший досвід практичних напрацювань у галузі економічної інтеграції, який засвідчує не лише поступовий характер означеної тенденції розвитку, але й переконує в тому, що «інтеграційні процеси за своєю суттю не піддаються штучному форсуванню – вони можуть утверджуватися лише на еволюційній основі» [2, с. 311]. Окреслені тенденції розвитку світового господарства та їх аналітичні конструкції схиляють до висновку, що на Україну очікує довгий і болісний шлях входження до європейської цивілізаційної спільноти, який, до того ж, реалізовуватиметься не на ілюзорних сподіваннях вітчизняного загалу, а на жорстких економічних умовах та прагматичних вимогах ЄС.

Список використаних джерел

1. Аналіз сталого розвитку – глобальний і регіональний контексти / Міжнародна Рада з науки (ICSU) та ін. ; Науковий керівник Згуровський М. З. – Київ : НТУУ «КПІ», 2010. – Ч. 1. Глобальний аналіз якості та безпеки життя людей. – 252 с.
2. Гальчинський А. С. Помаранчева революція і нова влада: наукове видання / А. С. Гальчинський. – Київ : Либідь, 2005. – 368 с.
3. Радзівська С. О. Конкурентоспроможність та інтеграційні перспективи України : монографія / С. О. Радзівська. – Київ : Знання України, 2012. – 344 с.
4. The World Factbook [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html>. – Назва з екрана.

ЗАПРОВАДЖЕННЯ НОВІТНІХ ІНСТРУМЕНТІВ КОЛЕКТИВНОГО ФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ І ОРГАНІЗАЦІЙ СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ

Н. С. Педченко, д. е. н., професор;

*О. А. Рожденко, аспірант; І. О. Коваленко, аспірант
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський
університет економіки і торгівлі», м. Полтава*

Використання новітніх форм, методів, важелів та інструментарію, спрямованих на функціонування національної економіки та на її основі забезпечення соціально-економічного розвитку

<i>Павленко Н. В.</i> Екстрактивні інститути в економічній системі України	34
<i>Павлов К. В.</i> Патоинституты, патоинституционализм и модернизация российской экономики.....	37
<i>Палагута С. С.</i> Інформація та комунікація в управлінні підприємств і організацій	41
<i>Тітенко Л. В.</i> Демократичні перспективи нового українського капіталізму у світлі положень ліберальної ідеї	43
<i>Стеценко В. В.</i> Теоретичні аспекти розвитку соціально-економічних систем України.....	46
<i>Шаповалов В. О.</i> Інституційна економіка та предмет її дослідження	49
<i>Яловега Н. І.</i> Забезпечення інноваційності в прийнятті управлінських рішень	52
<i>Яріш О. В., Ганущак М. С.</i> Напрями удосконалення механізму регулювання фондового ринку України	55

ЧАСТИНА ІІ. ПРОЦЕСИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ..... 58

<i>Ахмедова А. Т., Зубайдуллаев Ф. Ф.</i> Инновационное развитие конкурентоспособной экономики в условиях глобализации.....	58
<i>Бодня Т. О.</i> Зайнятість людських ресурсів: глобалізаційні процеси.....	60
<i>Ковальов Є. В.</i> Умови ефективного входження національної економіки в глобальне середовище	63
<i>Ніколенко С. С., Кушнір Л. Л.</i> Тенденції розвитку світового господарства та їх вплив на економіку України.....	66

Наукове видання

ІНСТИТУЦІЙНИЙ РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ: НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА У ГЛОБАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Збірник наукових праць

(м. Полтава, 27–28 квітня 2016 р.)

Головний редактор *М. П. Гречук*
Комп'ютерна верстка *Г. А. Бжікян*

*Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 12,4.
Тираж 35 пр. Зам. № 104/532.*

Видавець і виготовлювач
Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»,
к. 115, вул. Коваля, 3, м. Полтава, 36014;
☎ (0532) 50-24-81

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 3827
від 08.07.2010 р.*

ISBN 978-966-184-235-8

